

בס"ד. ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשכ"ג

(הנחה בלתי מוגה)

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה¹, וידוע מה שהקשה על זה בזהר² מאי שנא הכא שרה דכתיב מיתתה באורייתא מכל נשי דעלמא דלא כתיב הכי מיתתהון באורייתא כו', בכלהו לא כתיב כמה דכתיב בשרה כו', דהא בכלהו לא אתמנן יומין ושנין כמו לשרה. וממשיך בזהר, פתח ואמר ויתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעבד³, אית שדה דכל ברכאן וקדושין ב' שריא כו' ואית שדה כו' (היינו שנוסף על שדה דקדושה יש גם שדה דלעו"ז), והאי מלך זמנין דאיהו נעבד להאי שדה (דלעו"ז) כו', כדין כתיב⁴ כי בשדה מצאה וגו'. ומסיים בזהר, אתא חוה לעלמא אתדבקת בהאי חויא ואטיל בה זוהמא (כדאיתא בגמרא⁵ בא נחש על חוה הטיל בה זוהמא), אתת שרה ונחתת וסלקת ולא אדבקת ב' כו', בגין כך זכתה שרה לחיין עלאין כו', ועל דא ויהיו חיי שרה כו' היא אתדבקת בחיין ועל דא דילה הוו חיין.

(ב) ולהבין זה⁶ יש להקדים תחילה מה שידוע⁷ בענין ק"כ צירופים דשם אלקים שבמלכות, שע"ב צירופים הראשונים הם בקדושה, ומ"ח צירופים אחרונים (מאותיות י"ם) שמהם נעשית היניקה דאלקים אחרים⁸ שהו"ע אדמת בני חם⁹.

ויש לבאר תחילה ענין מדת המלכות שקשורה עם משפט, כמ"ש¹⁰ מלך במשפט יעמיד ארץ, וידוע מ"ש בזהר¹¹ דמשפט איהו רחמי, ולכאורה אינו מובן, איך אפשר שהדין ומשפט לענוש את הרשעים הו"ע של רחמים. אך הענין בזה, כידוע¹² שענין העונשים שמצד הדין ומשפט

-
1) ריש פרשתנו.	1) אחרי המאמר (לקמן ע' 218 ואילך).
2) פרשתנו קכא, סע"ב ואילך.	2) ראה שער הכוונות ענין הפסח דרוש א.
3) קהלת ה, ח.	3) פרי עץ חיים שער חג המצות פ"ה. תו"א
4) תצא כב, כז.	4) הוספות קט, ד.
5) שבת קמו, א.	5) ראה סידור האריז"ל בתיקון חצות
6) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה ואם בשדה	6) עה"פ אלקים באו גוים בנחלתך.
7) ש"פ חיי שרה תקס"ב — נדפס לאח"ז	7) ברכת אמת ואמונה בתפלת ערבית.
8) במאמרי אדה"ז תקס"ב (קה"ת, תשכ"ד) ח"א	8) משלי כט, ד.
ע' 10 ואילך. ועם הגהות כו' — אוה"ת תולדות	9) תקו"ז בהקדמה (יז, ב).
קמ, א ואילך. וראה גם בהשיחה שנאמרה	10) ראה גם לקו"ש חכ"ב ס"ע 71 ואילך.

שלמעלה הוא בכדי לנקות את הכלוך והפגם שנעשה ע"י החטא, ונמצא, שהדין ומשפט הוא מצד הרחמים והאהבה הצפונה שבגלל זה רוצים לנקותו. וכמו בהכאת הרשע ארבעים מלקות, הנה אף שההכאה היא ענין של דין וגבורה, מ"מ, כיון שהכוונה בזה היא כדי לנקותו מחטאו, נמצא, שהכאה זו היא חסד אמיתי לנפשו. והוא כמשל האב הרוחץ את בנו במים רותחים כדי לנקותו מצואתו, דאף שהתינוק צועק במר נפשו על השטיפה והשפוף, מ"מ, אין האב מתחשב ואינו שם לבו כלל לצעקתו, ונמצא, שבגילוי הרי זה ענין של מדת הדין, אבל באמת הרי זה גופא בא מצד האהבה הצפונה לבנו שלכן רוצה לרחוץ אותו, ועד שהאב בעצמו רוחץ את צואת בנו, מצד גודל אהבתו אליו¹³. וזהו משפט איהו רחמי, לפי שהמשפט בא בסיבת הרחמים, כאב הרוחץ את בנו. וכמובא¹⁴ מהבעש"ט שרחץ בגימטריא רחמים¹⁵.

אך יש עוד אופן ביסורים שהו"ע של דין ומשפט ממש, שזהו כאשר ב"ד עונשים (לא רק בעונש מלקות, אלא) בעונש מות, שהו"ע של דין קשה ללא תערובות חסד. והיינו, שעם היות שגם עונש מות הוא מעונשי התורה, שלהיותה תורת חסד, הרי גם העונשים שבה (אפילו עונש מות) הם מצד החסד, שעיי"ז יהי' תיקון לנפשו לעוה"ב, וכמארו"ל¹⁶ יעכרך ה' ביום הזה¹⁷, ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא, והיינו, שהענין דביום הזה אתה עכור הוא כדי שעיי"ז אי אתה עכור לעולם הבא, מ"מ, לעין הרואה הרי זה דין גמור, כי גם כאשר הרואה יודע שעיי"ז יהי' תיקון לנפשו לעוה"ב, מ"מ, בנוגע לעוה"ז הרי זה דין גמור, ואין זה כמו בעונש מלקות, שהחסד שבזה (שעיי"ז נעשה נקי מחטאו) ניכר גם בעוה"ז.

ועפ"ז יובן ההפרש בין ע"ב צירופים ראשונים למ"ח צירופים אחרונים דשם אלקים, שע"ב צירופים הראשונים, עם היותם משם אלקים שמורה על מדת הדין והגבורה, מ"מ, הם דינים ממותקים, והיינו, שיש בהם גם ענין של חסד, כיון שהיסורים הם כדי לנקותו, ועז"נ את אשר יאהב הוי' יוכיח¹⁸, אשרי הגבר אשר תיסרנו ייה¹⁹, והוא ע"ד הענין דימין מקרבת ושמאל דוחה²⁰. משא"כ מ"ח צירופים האחרונים הם דינים קשים, כמו עונש מות, שזהו"ע של דחי' לגמרי, כגחזי שדחפו אלישע בשתי ידיו²⁰.

17 יהושע ז, כה.

18 משלי ג, יב.

19 תהלים צד, יב.

20 סוטה מז, א.

13 ראה גם תניא אגה"ק סכ"ב.

14 אוה"ת תולדות שם.

15 ראה צוואת הריב"ש סימן קמד.

16 סנהדרין מג, ב (במשנה).

וב' ענינים הנ"ל הם ב' אופני הנהגה במדת המלכות למעלה, להיות מלך במשפט יעמיד ארץ. ויובן זה עד"מ למלך בשר ודם שמייסר את עבדו לפי שמתעצל בעבודתו או לפי שעבודתו אינה כמאן דבעי למיעבד²¹, שיש בזה ב' אופנים. אופן הא', שרוצה וחפץ בעבודת העבד, אלא כיון שעבודתו אינה כדבעי, לכן מייסר אותו בכדי שישפר את עבודתו, והו"ע גבורות ממותקות. ואופן הב', שאינו חפץ כלל בעבודת העבד, ומאוסה היא בעיניו, עד שגומר בלבבו להרחיק את העבד ולהאבידו כו', והו"ע דינים קשים שאין בהם תערוכות חסד.

ג) והנה כללות ההנהגה במדת הדין לייסר את העבד שמתעצל בעבודתו או שעבודתו אינה כמאן דבעי למיעבד, היא מצד מדת הגבורה שבלב המלך שמקפיד על זה שהעבד אינו מרגיש גדלות ורוממות המלך, שזוהי הסיבה שמתעצל בעבודתו או שעבודתו אינה כמאן דבעי למיעבד. ומזה מובן שככל שהמלך גדול ומרומם יותר, אזי מדת הדין היא בהתגברות יותר, והיינו לפי שלגבי עוצם גדלות המלך, הנה גם כאשר העבד עובד עבודתו בכל לבו ונפשו, אין זה כמאן דבעי למיעבד, ואדרבה, כמאן דמחוי במחוג קמי מלכא²². וזהו מ"ש שמים לא זכו בעיניו²³, ובמלאכיו ישם תהלה²⁴, היינו, שמצד גדול ועוצם רוממותו, הנה גם עבודת המלאכים היותר נעלים אינה רצוי לפניו ית'. ומצד זה נעשית ההנהגה במדת הדין בב' אופנים הנ"ל, אם באופן שמייסרים את העבד בכדי שישפר את עבודתו, וכמו בענין שמים לא זכו בעיניו, שגם אז קיימים השמים ואינם נפסדים לגמרי, והוא ע"ד וברוגמת עונש מלקות, או באופן שעבודתו של העבד מאוסה לפניו, שלכן מאבידו לגמרי כו'.

אמנם אף שכללות ענין הדין ומשפט הוא מצד גדלות ורוממות המלך, מ"מ, הרי זה ענין של דין וצמצום גמור. והיינו, שלא זו בלבד שלגבי המקבל הו"ע של צמצום גמור, כיון שאצלו נעשה ענין של דין ויסורים, אלא עוד זאת, שגם אצל המלך בעצמו הו"ע של דין וצמצום גמור, כי, ענין זה גופא שעבודת העבד תופסת מקום אצלו עד שיכעס כאשר עבודתו אינה כראוי, הרי זה צמצום וקטנות לגבי עצמות המלך, משא"כ מצד עצם רוממות המלך כמו שהוא בעצמותו, הרי הוא באין ערוך לגמרי, ולא שייך שעבודת העבד תהי' תופסת מקום כו'. והנה, ענין

23) איוב טו, טו.

24) שם ד, יח.

21) ראה כתובות סז, א.

22) ראה חגיגה ה, ב.

זה שהמלך מצמצם את עצמו להיות מדקדק בעבודת העבד (שמצד זה נעשה ענין הדין), הוא הנקרא קטנות המוחין, משא"כ מצד גדלות המוחין, שאז לא איכפת לי' כו'. ועל זה הוא כללות ענין העבודה תדומ"צ להמשיך בחי' גדלות המוחין, שעיי"ז תתבטל מדת הדין. וזהו שמצינו ג"כ בענין היציאה מהגלות (שסיבת הגלות הוא מצד מדת הדין), שענין זה נעשה ע"י המשכת בחי' מוחין דגדלות, כמו בהיציאה מגלות מצרים שהיתה ע"י משה שענינו בחי' מוחין דגדלות, וההתחלה בזה היתה מהפיכת הנחש למטה משה, דנחש מורה על השפעת הגבורות בבחי' המלכות מצד מוחין דקטנות, והפיכת הנחש למטה משה נעשה ע"י המשכת בחי' מוחין דגדלות, שעיי"ז נעשה התחלת שבירת גלות מצרים.

ד) **ועפ"ז** יש לבאר הענין שבא נחש על חוה והטיל בה כו'. והענין בזה, דהנה ידוע²⁵ שחוה בגימטריא י"ט, שמספר זה הוא המילוי דשם מ"ה, שזהו שם הוי' במילוי אלפין, והיינו, ששם הוי' עצמו הוא מספר כ"ו, והמילוי שלו הוא במספר י"ט, בגימטריא חוה. והנה, ענין המילוי הוא בחי' חיצונית ואחוריים²⁶, שזהו מה שמגלה לזולתו ע"י הדיבור, וכמו באות אל"ף, שלעצמו יכול לחשוב אות א' כשלעצמה ללא המילוי, ורק כאשר צריך לפרש האות בדיבור לזולתו אזי צריך לבטא גם את המילוי דאל"ף, ל' פ'. והיינו, שהמילוי הוא כמו השם של האות, והרי כללות ענין השם הוא בחי' חיצונית לגבי עצמות האדם, להיותו בשביל הזולת שיוכל לקרותו בשמו. ויש להוסיף בזה, דהנה, בענין השם, עם היותו בחי' חיצונית שהוא בשביל הזולת, מ"מ, על ידו נמשך העצם, שנפנה לקוראו בכל עצמותו²⁷. וכמו כן הוא בענין המילוי, שעם היותו בחי' חיצונית ואחוריים, הרי לפעמים מבואר להיפך, שבענין המילוי ישנו כל הפנימיות כו'²⁸, והיינו שזהו כמו שענין השם מגיע בהעצם. אבל אעפ"כ, כללות ענין המילוי (שהוא כמו ענין השם) הוא בחי' אחוריים וחיצונית להיותו בשביל הזולת [וכן הוא בענין המילוי ומילוי דמילוי, שהמילוי הראשון הוא בחי' פנימיות לגבי המילוי דמילוי, אבל מ"מ הרי זה בחי' אחוריים וחיצונית לגבי האות עצמה]. ובזה יובן הענין דבא נחש על חוה כו', שענין השפעת גבורות קשות (שזהו ענינו של הנחש) יכול להיות רק מצד בחי' חיצונית ואחוריים (ענין המילוי, חוה

27) ראה לקו"ת בהר מא, ג. ובכ"מ.

28) ראה אוה"ת תולדות שם קמב, א.

25) ראה גם תו"א בראשית ו, ריש ע"ד.

לקוטי לוי"צ לוח"ב ע' קעא. ובכ"מ.

26) ראה גם אוה"ת ענינים ע' רמה ואילך.

בגימטריא י"ט, שהוא המילוי דשם הוי"ו), דהיינו בחי' מוחין דקטנות, שמזה מסתעף מדת הדין, עד לגבורות קשות כו'. וכמובן מהמשל דמלך שכאשר הוא במוחין דקטנות אזי מתכעס על עבדיו במחשבתו, ומזה נשתלשל שהשופטים פוסקים את דינו בדיבור, ועד שאח"כ ישנם אלו שמייסרים בפועל כו'. וכמו כן יובן למעלה, שמצד המוחין דקטנות נמשך בחי' הגבורות דשם אלקים, ועד שממ"ח צירופים אחרונים אפשר להיות היניקה דאדמת בני חם, שהו"ע גבורות קשות כו'. וזהו גם ענין הנחש, כידוע שמילוי אחוריים דשם שד"י (שענינו הגבלה²⁹) הוא אותיות נחש³⁰, והוא בחי' מוחין דקטנות, שמזה נעשה השפעת גבורות קשות כו'. וכל זה שייך רק בבחי' חוה, שהו"ע המילוי דשם הוי"ו, ובהמילוי גופא לא כאשר הוא דבוק ומחובר עם שם הוי"ו עצמו, שאז אי אפשר להיות יניקה, כי אם כאשר נבדל בפ"ע, שזהו"ע חוה כפי שהיא לאחרי הנסירה שע"ז נעשית פרצוף בפ"ע, ודוקא אז יכול להיות הענין דבא נחש על חוה כו'. וזהו מ"ש³¹ דרך נחש עלי צור גו' ודרך גבר בעלמה, דרך גבר בעלמה הוא כמו שהמלכות מיוחדת עם בחי' ז"א, וכמו אדם וחיה קודם הנסירה, ואז לא שייך ענין הנחש כו', כי אם בבחי' צור, היינו כמו שהמלכות נפרדת מבחי' ז"א, אזי נעשה דרך נחש עלי צור.

ה) **ובזה** יובן גם מ"ש³² ואם בשדה ימצא האיש את הנערה המאורשה גו' ומת האיש גו' לבדו גו' ולנערה לא תעשה דבר גו' כי בשדה מצאה צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה. והענין בזה³³, דשדה קאי על בחי' המלכות כמו שנפרדת מז"א ויורדת לבי"ע, שזהו"ע רגלי יורדות³⁴, ואז שייך שימצא אותה עשו איש שדה³⁵, והיינו, לפי שהיא בחי' נער חסר ה', דלא קבילת דכר³⁶, שאינה מיוחדת עם בחי' ז"א, משא"כ כד קבילת דכר לא שייך שימצא אותה עשו איש שדה. ועז"נ ומת האיש גו' לבדו, היינו, שעשו איש שדה נשאר לבדו, שנתרוקן מהיניקה והחיות שקיבל מבחי' המלכות דקדושה, ובמילא נעשה ענין

(32) תצא, כב, כה-כו.

(33) ראה גם ביאורי הזהר להצ"צ פרשתנו קל, ג ואילך.

(34) משלי ה, ה. וראה אוה"ת נ"ך ח"א עה"פ.

(35) תולדות כה, כז.

(36) ראה זח"ב לח, ב.

(29) ראה חגיגה יב, א.

(30) כ"ה במאמרי אדה"ז שם ע' סט. ובאוה"ת תולדות (כך ד) ע' תתג מביא ממאור"א (אות נ' ס"ב) ש"שדי ודם גימטריא נחש". ובפע"ח שער חג המצות פ"ח, ששם שד"י עם מילוי אחוריים של שם אהי' (שעולה ד"ם) בגימטריא נחש.

(31) משלי ל, יט.

המיתה. אבל לנערה לא תעשה דבר, לפי שצעקה הנערה, והו"ע הצעקה שבעבודת התפלה שהנשמה צועקת במר נפשה על עוצם ירידתה כו', וכן הוא למעלה בספירת המלכות, כמ"ש³⁷ למען יזמרך כבוד ולא ידום, דנהורא תתאה קארי תדיר לנהורא עילאה ולא שכיך³⁸. וע"י צעקה זו מתעלית הנשמה מירידתה, והו"ע עליית המלכות בכל שבת ור"ח, ועד"ז בכל יום בכוכר. והענין בזה, שכללות הענין דאם בשדה ימצא גו', הוא מצד מיעוט האור בבחי' קטנות וצמצום, שזוהי הסיבה לכללות ענין החטאים, ועל זה אמרו חז"ל³⁹ שהקב"ה אומר הביאו עלי כפרה שמעטתי את הירח, דמיעוט הירח הו"ע ירידת המלכות כו', ועז"נ הביאו עלי כפרה, עלי דייקא, היינו, שיתבטל ענין הקטנות והצמצום, ויומשך במלכות הגילוי דבחי' ז"א. וענין זה נעשה ע"י הצעקה בעבודת התפלה, צעקה הנערה, שע"ז מתעלית מירידתה ונמשך בחי' מוחין דגדלות. וזהו צעקה הנערה ואין מושיע לה, שע"י הצעקה נמשכת הישועה מבחי' אין (אל"ף בפתח), בחי' והחכמה מאין תמצא⁴⁰, שזהו"ע מוחין דגדלות. אמנם, כאשר חסר ענין הצעקה שבעבודת התפלה, ומצד זה נעשה מעמד ומצב דאין מושיע לה כפשוטו, הנה אז באה הגאולה מהקב"ה בעצמו כמו שהוא למעלה גם מבחי' מוחין דגדלות (בחי' אין). וזהו מ"ש⁴¹ אם יגאלך טוב יגאל ואם לא גו' וגאלתיך אנכי, שישנו ענין הגאולה כפי שהוא מבחי' טוב, דהיינו בחי' יסוד אבא, שהו"ע בחי' מוחין דגדלות דמשה, שנאמר בו⁴² ותרא אותו כי טוב הוא, ואם לא, אזי וגאלתיך אנכי, שנמשכת הגאולה מבחי' אנכי. וכמו ביצי"מ, שכיון שבני"י היו במעמד ומצב דאת ערום וערי⁴³, אזי נמשכה הגאולה מהקב"ה בכבודו ובעצמו⁴⁴.

(ו) **וזהו** ויהיו חיי שרה גו', ששרה תיקנה את הענין דבא נחש על חוה כו', ע"י המשכת מוחין דגדלות, שזהו"ע תוספת אור שאמרו חז"ל⁴⁵ ששרה הוסיפה על המאורות כו'⁴⁶.

<p>(43) יחזקאל טז, ז.
 (44) הגדה של פסח פיסקא "ויוציאנו".
 (45) ב"ר פנ"ג, ח.
 (46) חסר סיום המאמר. — לשלימות הענין ראה ד"ה תחת אשר לא עבדת גו' דש"פ תולדות תקס"ב (נדפס במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' עה ואילך). המו"ל.</p> | <p>(37) תהלים ל, יג.
 (38) ראה זהר ח"ב קמ, א. ח"א קעח, ב.
 עז, ב. פו, ב.
 (39) חולין ס, ב.
 (40) איוב כח, יב.
 (41) רות ג, יג.
 (42) שמות ב, ב.</p> |
|--|---|